

ჩინეთის ტრანსფორმაცია

რეზიუმე

უკანასკნელი ოთხი ათეული წლის განმავლობაში ჩინეთის ტრანსფორმაციის შედეგად, ქვეყანა გლობალური მნიშვნელობის სახელმწიფოდ იქცა. საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ, მსოფლიო ერთპოლარული გახდა, რადგან ამერიკის შეერთებულ შტატებს აღარ ჰყავდა პოლიტიკურ და ეკონომიკურ ასპარეზზე რეალური კონკურენტი. ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის სწრაფი ეკონომიკური განვითარების შედეგად, რასაც ცხადია ყოველთვის მოჰყვება პოლიტიკური ამბიციებიც, დღეს მსოფლიოში ორი მთავარი მოთამაშეა, ვაშინგტონისა და პეკინის სახით.

ამ უძველესი სახელმწიფო-ცივილიზაციის აღმასვლის ძირითად წინაპირობას წარმოადგენს პრაგმატული, რაციონალური, შედეგზე ორიენტირებული და თანმიმდევრული პოლიტიკა, რასაც საფუძველი ჩაუყარა თანამედროვე ჩინეთის არქიტექტორად წოდებულმა, ტენგ სიაოფინგმა.

XXI საუკუნის დასაწყისიდან მოყოლებული, ჩინეთის გახსნილობისა და რეფორმების პოლიტიკამ კონკრეტული შედეგების მოტანა დაიწყო, რამაც მნიშვნელოვანი გავლენა იქონია გლობალურ, როგორც ეკონომიკურ, ასევე პოლიტიკურ რუკაზე.

სტატიაში განხილულია, გასული საუკუნის 70-იანი წლებიდან დაწყებული ჩინეთის ტრანსფორმაციის შესაბამისი ეტაპები, ის ეკონომიკური რეფორმები, რომლის შედეგადაც ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკა მთლიანი შიდა პროდუქტის წარმოების კუთხით, მსოფლიოში მეორე უმსხვილესი ეკონომიკის სტატუსით სარგებლობს, ყველაზე სწრაფად მზარდი სამომხმარებლო ბაზრით. ასევე, სტატიაში მოცემულია შესაბამისი ანალიზი, თუ რამ განაპირობა რეფორმების წარმატება და რას ნიშნავს სოციალიზმი ჩინური სპეციფიკით.

საკვანძო სიტყვები: ჩინეთი, სოციალიზმი, ეკონომიკა, რეფორმები.

მეოცე საუკუნის 70-იან წლებში ჩინეთი პოლიტიკური და ეკონომიკური თვალსაზრისით უმძიმეს ვითარებაში იმყოფებოდა. 1966-1976 წლებში ე.წ. „კულტურულმა რევოლუციამ“ კომუნისტურ პარტიასა და ჩინეთის სოციალიზმს დიდი ზიანი მიაყენა. ქვეყანა ეკონომიკური კატასტროფის წინაშე აღმოჩნდა, საგრძნობლად შეილახა ოფიციალური პეკინის ავტორიტეტი საერთაშორისო ასპარეზზე. ნიშანდობლივია, რომ ქვეყანაში მძვინვარებდა უკიდურესი გაჭირვება, მაშინ როდესაც ჩინეთის მოსახლეობის 82 პროცენტი ცხოვრობდა სოფლად. გეგმიური ეკონომიკის პირობებში, ჩინელ გლეხებს აღარ შეეძლოთ საკუთარი თავის და მით უმეტეს, ქვეყნის გამოკვება. ცვლილებები გახდა აუცილებელი.

აღსანიშნავია, რომ ჩინეთის ისტორიის სხვადასხვა პერიოდებში გატარებული რეფორმების უმეტესობას, არ მოჰყოლია საგრძნობი შედეგი – დაწყებული ძვ. წ. 350 წლის შანგ იანგის¹ რეფორმებით და ოპიუმის ომის² შემდეგ, 1840 წელს „განვითარებისთვის საერთაშორისო გამოცდილების გამოყენებით“ დამთავრებული (China Institute of International Studies, Academic Magazine, 2021).

1 <https://www2.deloitte.com/uk/en/pages/tax/articles/the-uk-in-cpttp-our-analysis.html>

2 <https://www.freemalaysiatoday.com/category/business/2023/06/02/rcep-now-in-effect-for-all-15-members/>

ჩინეთის გარდაქმნა დაიწყო კომუნისტური პარტიის პრაგმატიკოსთა ფრთამ, რომელსაც ხელმძღვანელობდა ტენგ სიაოფინგი³. დასავლეთში ჩინეთის მიერ დაწყებული გახსნილობისა და რეფორმების პოლიტიკა, იგივე სოციალიზმი ჩინური სპეციფიკით, გარკვეულწილად აღქმული იყო, როგორც დაბრუნება კაპიტალიზმში. ქვეყნის ხელისუფლება იდეოლოგიური წინააღმდეგობებისა და საკუთარი ლეგიტიმურობის შელახვის თავიდან აცილების მიზნით ამტკიცებდა, რომ ეს იყო სოციალიზმის ერთ-ერთი ფორმა. ამავე დროს, ჩინეთი არ უარყოფს, რომ მის მიერ გამოყენებული ეკონომიკური რეფორმები აპრობირებულია კაპიტალისტურ ქვეყნებშიც. მდგომარეობას ორიგინალური ახსნა მოუძებნა რეფორმების არქიტექტორმა ტენგ სიაოფინგმა: „რა მნიშვნელობა აქვს რა ფერისაა კატა, მთავარია, ის იჭერდეს თაგვებს“.

თანამედროვე ჩინეთისთვის მნიშვნელოვანია სამი ძირითადი პრინციპი: სოციალური სტაბილურობა – უმთავრესი წინაპირობა, განვითარება – საფუძველი და რეფორმები, რომლის წარმატებული განხორციელება გამორიცხულია წინა ორი ფაქტორის გარეშე. აღნიშნული სამი პრინციპის სინთეზით, გამოიხატება უნივერსალური მნიშვნელობა ჩინური გამოცდილებისა და რეფორმების წარმატების საფუძველად. ჩინეთში ეკონომიკური ტრანსფორმაციის ერთ-ერთი მთავარი ინდიკატორია, მთლიანი შიდა პროდუქტის ზრდის მაჩვენებელი. გახსნილობისა და რეფორმების პოლიტიკის დასაწყისში, ქვეყნის მთავრობამ მიზნად დაისახა, ოც წელიწადში ქვეყნის მთლიანი შიდა პროდუქტის გაოთხმაგება, რაც შესრულდა 1995 წელს, დაგეგმილზე ადრე და დაედო საფუძველად ჩინეთის წარმატებას. მთლიანი შიდა პროდუქტის თანმიმდევრულმა ზრდამ, მნიშვნელოვანი როლი ითამაშა ქვეყნის ეკონომიკის გაჯანსაღებაში და პროგრესმა შეუქცევადი ხასიათი მიიღო. გასული საუკუნის 80-იანი წლების პირველი ნახევრიდან, ჩინეთში მიმდინარე მოვლენები, დანარჩენი მსოფლიოს მხრიდან საყოველთაო ყურადღებისა და დაკვირვების საგნად იქცა (Li Jingguo – “A Major Strategy for Economic Development” 2012).

სოციალიზმს ჩინური სპეციფიკით, გააჩნია მხოლოდ მისთვის დამახასიათებელი ატრიბუტები, კერძოდ – ჩინეთის პოლიტიკური სისტემა, ელექტორალური სისტემის ჩათვლით, ხარისხობრივად განსხვავდება დასავლური სისტემისაგან. ჩინეთისათვის ზოგადად მიუღებელია ისეთი მოდელი, როდესაც ხდება ხელისუფლების განშტოება სამ ნაწილად: საკანონმდებლო, აღმასრულებელი და სამართლებრივი. ამის ნაცვლად, ჩინეთი აწარმოებს ჩინეთის კომპარტიის ცენტრალიზებულ და გაერთიანებულ მმართველობას, სადაც ხალხთა ეროვნულ ყრილობას (პარლამენტს) გააჩნია უმაღლესი სახელმწიფო ძალაუფლება, ხოლო დანარჩენი პოლიტიკური პარტიები აქტიურად მონაწილეობენ სახელმწიფო საქმეების განხილვასა და ადმინისტრირებაში. მთავრობა გაცილებით უფრო დიდ როლს თამაშობს ქვეყნის ყველა სექტორსა და სფეროში, სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების წახალისების ჩათვლით. ასევე ძალზედ მაღალია, ისტორიული, კულტურული და ტრადიციული ფაქტორების ზეგავლენა. მაგალითად, ურთიერთობები კანონის უზინაესობასა და ღირსების უზენაესობას შორის, წესრიგსა და კანონს შორის, სოციალურ ქსელსა და განვითარებას შორის დღემდე რეგულირდება „კონფუციანიზმის“⁴ ძირითადი იდეებით. შესაბამისად, ხდება სახელმწიფო ინსტიტუტებისა და მორალური ნორმების შერწყმა და ორივე ფაქტორს ენიჭება ფაქტობრივად თანაბარი მნიშვნელობა ჩინეთის საზოგადოებაში.

ქვეყნის ტრანსფორმაციის შედეგად, ჩინეთმა განავითარა უნიკალური უპირატესობები სახელმწიფოსა და ბაზრის როლთა კოორდინირების საქმეში. ეროვნული და რეგიონალური პროექტების განხორციელების დროს სოციალისტურმა სისტემამ და ინსტიტუტებმა დაამტკიცეს განსაკუთრებული ეფექტურობა მუშახელის, მატერიალური სახსრებისა და ფინანსური რესურსების გაერთიანების საქმიანობაში. ამავე დროს, ჩინეთის ისტაბლიშმენტი დარწმუნებულია, რომ მომავალშიც უფრო მეტი გასაკეთებელია, ვიდრე მხოლოდ მთავრობისა და ბაზრის როლების სათანადო კოორდინირება.

3 <https://www.roedl.com/insights/asia-free-trade-agreements-cptpp-rcep-ipef>

4 შანგ იანგი- ძვ. წ. IV საუკუნეში მოღვაწე ჩინელი ფილოსოფოსი და რეფორმატორი, რომელმაც გაატარა კომპლექსური რეფორმები მაშინდელ ცინის სამეფოში.

ქვეყნის ხელისუფლებამ ყველა რეფორმების საფუძვლად გამოაცხადა ეკონომიკური კრიზისის დაძლევის ოთხი პრინციპი, „ოთხი მოდერნიზაცია“. ამ პრინციპის მიხედვით, ეკონომიკა დაიყო 4 სექტორად: თავდაცვითი წარმოება, სოფლის მეურნეობა, მეცნიერება და სამეწარმეო საქმიანობა. პრიორიტეტად არჩეულ იქნა სტრატეგია „სოციალისტური საბაზრო ეკონომიკა“ („China’s Peaceful Development“, Brochure, Information Office of the State Council of the People’s Republic of China 2013). რეფორმების გატარების დროს, იდეოლოგიური პრინციპების გარკვეულწილად უკანა რიგებში გადაწვეს დაამტკიცა მათი ეფექტურობა.

ჩინეთის ხელისუფლების მიერ დაწყებული რეფორმები თანმიმდევრული ხასიათისაა. იმ შემთხვევაში, თუ ერთ-ერთ სფეროში გატარებული რეფორმა მოიტანდა კონკრეტულ შედეგს, იგივე პრინციპი გამოიყენებოდა უკვე დიდი მასშტაბებით. ჩინეთის თანმიმდევრული და წინდახედული პოლიტიკის პრინციპით – „ასჯერ გაბომე და ერთხელ გაჭერი“ წარმოადგენს ქვეყნის რეფორმებისა და გახსნილობის პოლიტიკის წარმატებით რეალიზების მნიშვნელოვან წინაპირობას. ბოლო ათწლეულების განმავლობაში ჩინეთის ეკონომიკამ განიცადა კარდინალური ცვლილებები. მართვის გეგმიური და ცენტრალიზებული სისტემიდან, ქვეყანა საბაზრო პრინციპებზე ორიენტირებულ ეკონომიკის რელსებზე გადავიდა, რამაც უზრუნველყო კერძო სექტორის სწრაფი განვითარება და ქვეყნის ინტენსიური ინტეგრაცია მსოფლიო ეკონომიკაში.

1997 წელს ჩინეთის მთავრობამ სახალხო ადმინისტრაციის არასამთავრობო სექტორის მნიშვნელობა ქვეყნის ეროვნული ეკონომიკის განვითარებაში. ჩინეთი იცავს საკუთარი სახელმწიფო საწარმოების არსებობასა და განვითარებას და ხელს უწყობს კონკურენტული კერძო საწარმოების შექმნასაც.

ჩინეთის რეფორმების წარმატება განპირობებულია იმ ფაქტითაც, რომ სახელმწიფომ ყველა ეტაპზე შეინარჩუნა საბაზრო პროცესებზე კონტროლი ქვეყანაში. დღესაც სახელმწიფოს გააჩნია რეგულაციის პირდაპირი და ირიბი მეთოდები ამ მიმართულებით. ხელისუფლება აკონტროლებს საბაზრო ინფრასტრუქტურის პრაქტიკულად ყველა ელემენტს.

ჩინეთში დაწყებული ფართომასშტაბიანი რეფორმების მიზანი გასაგები იყო მოსახლეობის ყველა ფენის წარმომადგენლისთვის. ქვეყნის ცხოვრებაში დაწყებული ახალი ეტაპი, ჩინელი ხალხის პატრიოტულ გრძნობებსაც შეეხო: ქვეყნის აღმასვლა, ხალხის კეთილდღეობა, ჩინეთის ძლევამოსილების აღორძინება. რეფორმები ხალხში აღქმული იყო ნაციონალურ იდეად და დღესაც ასე გრძელდება. დიდი ჩინეთის აღორძინების პერსპექტივამ, გააერთიანა არა მარტო ქვეყნის მოსახლეობა, არამედ უცხოეთში მცხოვრები მათი თანამემამულეები. ამ იდეოლოგიამ დაიწყო მუშაობა ქვეყნის ეკონომიკის, სოციალური და პოლიტიკური სტაბილურობის სასარგებლოდ.

მნიშვნელოვანი წვლილი ჩინეთის სოციალურ-ეკონომიკურ აღმავლობაში, შეიტანა სპეციალური ეკონომიკური ზონების შექმნამ და ამოქმედებამ ჩინეთის სხვადასხვა პროვინციასა და რეგიონში. ბუნებრივია, რომ აღნიშნულმა პროცესებმა ხელი შეუწყო უცხოური კაპიტალის შემოდიანებას, თანამედროვე ტექნოლოგიებისა და მენეჯმენტის დანერგვას. გასული საუკუნის 90-იანი წლების დასაწყისში, ჩინეთში იწყება სპეციალური ეკონომიკური ზონების შექმნა. მისი უმთავრესი შემადგენელი ნაწილი არის „ტერიტორიული გახსნილობა“, რეგიონების განვითარება უცხოური ინვესტიციებისთვის მიმზიდველი ბიზნესგარემოს შექმნით. 1990 წლის აპრილში შანხაის მახლობლად, დაარსდა პირველი მაღალი ტექნოლოგიების წარმოების სივრცე – „პუდუნის განვითარების ზონა“, ხოლო მომდევნო წელს მთავრობამ დაამტკიცა „მაღალი ტექნოლოგიების წარმოების ზონების“ შექმნის გეგმა. შედეგად, 2021 წლისთვის ჩინეთში ფუნქციონირებს, 200-მდე ასეთი ტიპის ზონები. ქვეყანაში ასევე იქმნება, განსაკუთრებული ეკონომიკური, ტექნიკური, თავისუფალი ვაჭრობისა და საზღვრისპირა ეკონომიკური თანამშრომლობის ზონები.

ჩინეთი განეკუთვნება იმ სახელმწიფოების კატეგორიას, რომელმაც თანმიმდევრული პოლიტიკის შედეგად, თავისუფალი ეკონომიკური ზონების კონცეფცია წარმატებით განახორციელა. აღნიშნული

ობიექტების შექმნის საწყის ეტაპზე, მთავრობამ გათვლა ასევე გააკეთა „ჰუაიციაოების“⁵ კაპიტალზე. მართლაც, ჩინეთში შემოდიანებული ინვესტიციების 80 პროცენტი სინგაპურში, ტაივანში, ვიეტნამში, კამბოჯაში, ტაილანდსა და სამხრეთ აღმოსავლეთი აზიის რეგიონის სხვა სახელმწიფოებში მცხოვრები ჩინელების წილი შეადგენდა. „ჰუაიციაოები“ უპირატესობას ანიჭებდნენ „მშობლიურ“ (ანუ მათი წარმოშობის) პროვინციებში ინვესტირებას. შედეგად, ჩინეთის ზღვისპირა, სამხრეთ-აღმოსავლეთის პროვინციები, განვითარების დონითა და დინამიურობით გაუსწრეს დანარჩენი ჩინეთის რეგიონებს.

პოლიტიკური და სოციალური სტაბილურობა

ჩინეთის საზოგადოება ერთხმად აღნიშნავს, რომ მთავარი ფაქტორი, რამაც უზრუნველყო ჩინეთის გახსნილობისა და რეფორმებისა პოლიტიკის წარმატება, არის პოლიტიკური და სოციალური სტაბილურობის შენარჩუნება ქვეყანაში. როგორ შეძლო ეს ჩინეთმა, რომელსაც ჰყავს უდიდესი მოსახლეობა მსოფლიოში? ქვეყნის მოსახლეობა შედგება 56 ეთნიკური ჯგუფისაგან, სადაც აბსოლუტურ უმრავლესობას ხანელები შეადგენენ. ჩინეთის კომპარტიის ცენტრალიზებული და გაერთიანებული მმართველობა, ქმნის ჩინეთის პოლიტიკური სტაბილურობის ქვაკუთხედს. ჩინეთის კომპარტია არის ერთადერთი მმართველი პარტია ქვეყანაში და მისი ხელმძღვანელობით მონაწილეობენ სხვა პოლიტიკური პარტიები სახელმწიფოს საქმიანობაში. ქვეყნის ყველა დონეზე ადგილობრივი ორგანიზაციების მეშვეობით, ჩინეთის კომპარტია ეფექტურად მართავს საზოგადოებას. მრავალი პოლიტიკოლოგი, მათ შორის დასავლეთში ეთანხმება იმ მოსაზრებას, რომ დაარსებიდან 100 წლის განმავლობაში, ჩინეთის კომპარტიამ დააგროვა მდიდარი გამოცდილება ქვეყნის მართვის თვალსაზრისით. გარკვეული შეცდომების მიუხედავად, მათ შორის ყველაზე დრამატული „კულტურული რევოლუციის“ ჩათვლით, ჩინეთის მმართველი ძალა ხშირად აღიარებდა გადახრებსა და შეცდომებს. ჩინეთის კომპარტია და მთავრობა ყველა დონეზე პრიორიტეტს ანიჭებს სოციალურ სტაბილურობას და ამ კონტექსტში, ხელმძღვანელობს დევიზით: „ყველაფერზე მაღლა დგას სტაბილურობა“. ჩინელ ხალხს ღრმად სწამს, რომ მყარი, სტაბილური საზოგადოების არსებობის გარეშე, შეუძლებელია რაიმე მნიშვნელოვანის მიღწევა.

ჩინეთში მუშათა და გლეხთა კლასისა და ინტელიგენციის ფენის გარდა, რეფორმების განვითარების შედეგად გაჩნდა საშუალო ფენა (კერძო მესაკუთრეთა ახალი სოციალური ფენა). თუ 2000 წელს საშუალო ფენის წარმომადგენელთა საერთო რაოდენობა, ქვეყნის მოსახლეობის მხოლოდ 3 პროცენტს შეადგენდა, 2020 წელს აღნიშნულმა მაჩვენებელმა გადააჭარბა 50 პროცენტს და 700 მილიონ ადამიანზე მეტს ითვლის. ისინი განკარგავენ და მართავენ 11 ტრილიონი იუანის (1.7 ტრილიონი აშშ დოლარი) მოცულობის კაპიტალს; იყენებენ ქვეყნის ტექნიკური პატენტების ნახევარს. ქვეყნის ბიუჯეტში იხდიან გადასახადების მოცულობის ერთ მესამედს. ყოველწლიურად უზრუნველყოფენ მოსახლეობის მნიშვნელოვან ნაწილს სამუშაო ადგილებით. ამასთან, მონაწილეობენ ქვეყნის ეკონომიკისა და საზოგადოებრივი ცხოვრების ყველა სფეროში და მათი დიდი ნაწილი არ არის კომუნისტური პარტიის წევრი.

რეფორმების პოლიტიკის შედეგები

რეფორმების პოლიტიკის შედეგად, XXI საუკუნეში ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკა იქცა გლობალური მნიშვნელობის სახელმწიფოდ და მსოფლიო ეკონომიკის ერთ-ერთ მთავარ მამოძრავებელ ძალად.

5 ოპიუმის ომები – XIII საუკუნეში სამხედრო კონფლიქტები ჩინეთის ტერიტორიაზე, ცინის დინასტიასა და დასავლეთის სახელმწიფოებს შორის, ჩინეთში ოპიუმით ვაჭრობასთან დაკავშირებით.

ნიშანდობლივია, რომ 2021 წელს, ჩინეთის ეკონომიკა 8.1 პროცენტით გაიზარდა და 18 ტრილიონი აშშ დოლარი შეადგინა. ექსპორტ-იმპორტმა პირველად გადააჭარბა 6 ტრილიონი აშშ დოლარს. ჩინეთის მშპ-მ ერთ სულ მოსახლეზე – 12 ათას 500 აშშ დოლარი შეადგინა, რაც მსოფლიო ბანკის შეფასებით, აღემატება საშუალო მაჩვენებელს და დაუახლოვდა მაღალი შემოსავლის სახელმწიფოების მონაცემებს, მაგრამ ამ კუთხით, ჩინეთის ჯერ კიდევ მხოლოდ 58-ე პოზიციას იკავებს მსოფლიოში.

2022 წელს, ჩინეთის წილმა გლობალურ ეკონომიკაში შეადგინა – 18.48 პროცენტი (<https://www.statista.com/statistics/270439/chinas-share-of-global-gross-domestic-product-gdp/>), ხოლო იმავე წელს ქვეყნის უცხოურმა სავალუტო რეზერვებმა გადააჭარბა 3 ტრილიონ აშშ დოლარს (<https://tradingeconomics.com/china/foreign-exchange-reserves>), მაშინ როდესაც 1976 წელს აღნიშნული მაჩვენებელი შეადგენდა, 1.6 მილიარდ აშშ დოლარს.

2020 წლისთვის ჩინეთის წარმოების სექტორი გახდა უმსხვილესი მსოფლიოში. ქვეყანა იქცა „გლობალურ ქარხანად“. რეფორმების დაწყების შემდეგ, პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები 0-დან 134 მილიარდ აშშ დოლარამდე გაიზარდა, რაც მესამე მაჩვენებელია მსოფლიოში, ხოლო ჩინეთიდან საზღვარგარეთ პირდაპირი ინვესტიციები 0-დან 170 მილიარდ აშშ დოლარამდე გაიზარდა. ეს მეორე მაჩვენებელია, ამერიკის შეერთებული შტატების შემდეგ.

საერთაშორისო სტატისტიკის მიხედვით, 500 ძირითადი ინდუსტრიული პროდუქციიდან, 220-ის უმსხვილესი მწარმოებელია ჩინეთი, მათ შორის: რკინის, ფოლადის, ქვანახშირის, ცემენტის, ელექტროლიტური ალუმინისა და გადამუშავებული სპილენძის. დამატებითი ღირებულების, ექსპორტის ღირებულებისა და ექსპორტის დამატებითი ღირებულების მიხედვით, ჩინეთის მაღალტექნოლოგიურმა ინდუსტრიამ უკვე გადაუსწრო აშშ-ს, რაც ნიშნავს იმას, რომ მაღალტექნოლოგიური წარმოებით ჩინეთი მიუახლოვდა წამყვან პოზიციებს.

2019 წლის GDP-ში ჩინეთის სოფლის მეურნეობის დამატებითი ღირებულების წილმა შეადგენდა მხოლოდ 8.6%-პროცენტი, რაც ნიშნავს იმას, რომ დასრულდა ჩინეთის აგრარული ქვეყნიდან, სამეწარმეო ქვეყნად ტრანსფორმირება. ურბანიზაციის დონემ მიაღწია 58 პროცენტს, ჩინეთის მოსახლეობის უმეტესი ნაწილი სოფლიდან ქალაქებში გადავიდა საცხოვრებლად.

დინამიურად მატულობს ჩინელი ხალხის მსყიდველობითი უნარიანობა. ამაზე მიუთითებს საზღვარგარეთ მოგზაურობის დროს, მათი მასშტაბური დანახარჯები. გლობალური პანდემიის დაწყებამდე, 2019 წელს ჩინელმა ტურისტებმა მოგზაურობების დროს დახარჯეს დაახლოებით 268 მილიარდი აშშ დოლარი, რაც მსოფლიო ტურისტული ინდუსტრიის წრეში, საერთო დანახარჯების 22 პროცენტს შეადგენს.

2010 წლიდან ჩინეთი არის მსოფლიოს რიგით მეორე უმსხვილესი იმპორტიორ ქვეყანა და მისი წილი გლობალურ იმპორტში აჭარბებს 12% პროცენტს. ნიშანდობლივია, რომ 2035 წლისთვის ჩინეთი გეგმავს 24 ტრილიონი აშშ დოლარის ღირებულების პროდუქციის იმპორტირებას.

ჩინეთის დინამიურად ანვითარებს ჩქაროსნული მატარებლების ქსელს მთელი ქვეყნის მასშტაბით. ჩინეთმა ააშენა მსოფლიოში ყველაზე დიდი ჩქაროსნული სარკინიგზო ქსელი, რომლის გავლენა სცილდება სარკინიგზო სექტორს და გამოიხატება ურბანული განვითარების მოდელის შეცვლაში, ტურიზმის გაზრდაში და რეგიონული ეკონომიკური ზრდის ხელშეწყობაში. 2008 წლიდან 2021 წლის ჩათვლით, ქვეყანაში აშენდა 40 ათასი კილომეტრის სიგრძის ჩქაროსნული რკინიგზის ხაზები. ყოველწლიურად აღნიშნული მარშრუტებით, გადაადგილდება 2 მილიარდზე მეტი ადამიანი. აღსანიშნავია, რომ ერთი კილომეტრი ჩქაროსნული სარკინიგზო ხაზის მშენებლობის ღირებულება, რამდენიმე მილიონ აშშ დოლარს შეადგენს.

ჩინეთში განხორციელებული სარკინიგზო ინფრასტრუქტურის მოდერნიზაციის პროექტის მასშტაბი, შედარებულია ჩინეთის დიდი კედლის მშენებლობასთან. ქვეყნის ხელისუფლებამ დაახლოებით 300 მილიარდზე მეტი აშშ დოლარის ინვესტიცია განახორციელა ჩქაროსნული სარკინიგზო ხაზების

შესაქმნელად. შედეგად, დღეს ჩინეთის ჩქაროსნული სარკინიგზო ქსელი უფრო გრძელია, ვიდრე იაპონიასა და ევროპაში არსებული ჩქაროსნული სარკინიგზოს ხაზების საერთო სიგრძე.

1978 წლიდან 2020 წლამდე, 800 მილიონმა ჩინელმა შეძლო უკიდურესი სიღარიბის დაძლევა, რაც საყოველთაოდ აღიარებული კიდევ ერთი უნიკალური მიღწევაა, ქვეყნის ეკონომიკური ტრანსფორმაციის დაწყების შემდეგ. აღნიშნულის ძირითადი ფაქტორები შემდეგია:

- ქალაქებში ყოველწლიურად იქმნება 12 მლნ. სამუშაო ადგილი. ქვეყანაში უმუშევრობის დონე დავიდა 5 პროცენტამდე.
- საგრძნობლად გამართიდა განათლების მიღება, რამაც შეამცირა გაუნათლებლობის დონე 30-დან 3 პროცენტამდე. უმაღლესი განათლების მქონე მუშახელის წილი გაიზარდა – 0.5 პროცენტიდან 25 პროცენტამდე.
- მნიშვნელოვნად გაუმჯობესდა სოციალური დაზღვევის სისტემა. მოსახლეობის 85 პროცენტზე მეტი სარგებლობს საბაზისო საპენსიო სისტემით, ხოლო 95 პროცენტი საბაზისო სამედიცინო დაზღვევით.
- მეთოდურად მცირდება სხვაობა, ქალაქისა და სოფლის მოსახლეობის შემოსავლებს შორის.

აზია იქცა გლობალური გეოპოლიტიკური ცვლილებების მთავარ ასპარეზად, სადაც გადაინაცვლა მსოფლიოს ეკონომიკურმა ცენტრმა. აზიაში მდებარეობს მთლიანი შიდა პროდუქტის მოცულობით მსოფლიოს წამყვანი ხუთი სახელმწიფოდან სამი: ჩინეთი, ინდოეთი და იაპონია. აგრეთვე, ბირთვული იარაღის მქონე ცხრა ქვეყნიდან – ექვსი⁶. საერთაშორისო ექსპერტები უკვე პროგნოზირებენ, რომ 2030 წლისთვის აზიის წილი მსოფლიო ეკონომიკაში გაიზარდება 65 პროცენტამდე. წამყვან ძალად კი გვევლინება ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკა.

გამოყენებული ლიტერატურა

2021 – China Institute of International Studies, Academic Magazine

2022 – China Institute of Contemporary International Relations, Academic Magazine,

2019 – China's Peaceful Development, Information Office of the State Council of the People's Republic of China;

2014 – Wang Yizhou – China Institute of Contemporary international Relations; China's diplomacy: Ten Features,

2013 – “China's Peaceful Development“, Brochure, Information Office of the State Council of The People's Republic of China,

2012 – Martin Jacques – “When China Rules World: The End of the Western World and the Birth of a New Global Order“;

2012 – Li Jingguo – China Academy of Social Science, “A Major Strategy for Economic Development“; National Statistic Bureau of China

<https://tradingeconomics.com/china/foreign-exchange-reserves>

<https://www.statista.com/statistics/270439/chinas-share-of-global-gross-domestic-product-gdp/>

<https://www.statista.com/statistics/263661/export-of-goods-from-china/>

6 ბირთვული იარაღი გააჩნიათ შემდეგ სახელმწიფოებს: აშშ-ს, რუსეთს, ჩინეთს, დიდ ბრიტანეთს, საფრანგეთს, ისრაელს, ინდოეთს, პაკისტანს და ჩრდ. კორეას.

TRANSFORMATION OF CHINA

Transformation of China which is based on Socialism with Chinese characteristics has played a pivotal role in shaping modern PRC. Initiated by Deng Xiaoping in late 1978, the reform and opening-up marked a significant shift by incorporating elements of the market economy, laying the foundation for this distinctive model.

A key milestone in China's socio-economic development was the establishment of special economic zones and activities across various provinces and regions. It is crucial to underscore the influence of the ruling Communist Party of the People's Republic of China and the transformative impact of reforms that have given rise to a burgeoning middle class.

China's policy of openness and reform has not only made it an attractive nation but has also propelled its role and influence in global affairs. Presently, both developing and developed countries acknowledge and welcome the resurgence of this ancient civilization.

The path of socialism with Chinese characteristics is grounded in fundamental national conditions, prioritizing economic development, upholding the four cardinal principles, and pursuing a policy of reform and opening. The objective is to unleash and develop social productive forces, fortify, and enhance the socialist system, construct a socialist market economy, foster socialist democracy, promote socialist advanced culture, and strive for a socialist harmonious society. The goal is to achieve prosperity, democracy, civilization, and harmony, establishing a modern socialist country.

Coined by Deng Xiaoping in 1982, the concept of socialism with Chinese characteristics seeks to redefine the relationship between planning and socialism, as well as between the market economy and capitalism. This approach preserves socialist institutions and public ownership while integrating sophisticated management practices and advanced market mechanisms from developed countries.

Key words: China, Socialism, Economy, Reforms.